

ügyét általában nemzeti nyelvünk minden barátjának s különösen a magyar akademiának figyelmébe ajánlani. Itéljék meg az illetők, nem lenne-e célszerű az egész országból az akademia tekintélyével egybegyűjteni s öszveszerkesztve kiadni e helyneveket. Én ugyan elvégeztem magamban, hogy ha a gyűjtést az akademia, vagy más efféle tekintély által nem veendi ¹⁾: én folytatandom azt egyénileg; s miután saját csekély ösmeretségi köröm forrásai már csaknem egészen kifogytak: a folyóiratokban szólitandanám segítségre a résztvevő hazafiakat. Tudom, hogy így nem leend oly dús az eredmény, mint azt az ügy megérdemelné; mert fájdalom! a közönség részvétele kezd hidegen fordulni el az efféle nemesebb és önzéstelen érdekektől; de reménylem mégis, hogy lesz egy-két hazafi, ki velem együtt átlátván és érezvén ez ügy fontosságát igénytelenségemtől is segítségét meg nem vonandja. Én aztán akár időnként s egyszerűen, akár két-három év múlva nyelvészeti magyarázatokkal ellátva, de mindenesetre közlendem a begyűlendő helyneveket az olvasó közönséggel.

MAGYAR IRODALMI BEREK.

II.

EGY XVII. SZÁZADBELI HISTORIAI KÖLTEMÉNY.

KÖZLI RÉPCEMELLÉKI.

Gyönyörködve olvasám e lapok „Historiai forgácsok“ rovatában honunk múltjának történetébe annyira beavatott Jászaynk közleményeit; általuk buzdítottam fel, hogy több évi kutatásaim eredményéről a hazai történet felderítésére, nemzetiségünk, irodalmunk múltjának megismerésére némi befolyással bíró adatokat közrebo csássak; annál is inkább, minthogy Vas-, de különösen Sopron megye az, melynek múltja irodalmunk régiségtanában, az újabbi időkben képviselve alig van; s ellenkezőleg talán nincs egy magyar ajkú vidéke hazánknak, mely csak az én csekély tapasztalásomra fennlévő adatokból következtetve, méltóbban képviseltethetnék.

Vas, és különösen Sopron megye egy azon magyar vidékek

¹⁾ Fogja.

közül, mely a hazánkat dúlta háborúkban kevesebbet szenvedett, s ha több, leginkább az átvonuló hadak útvonalába eső helységek feldúlattak is, ez egész vidékekre nem terjedt ki; s így a megóvott helységekben a történelemre, nyelvünkre nézve hogy mennyi kincs maradt fenn, azt néhány en tapasztalásom után felismert adatokból bizonyíthatom, s a további kutatás róla még bővebb tanúságot adand.

Csak a szegényebb s kisebb birtokú nemesi családok közt sok oly házigazda találkozik, ki a „mestergerendáról“ vagy „almáriomáról“ levéve, büszkén mutogatja őseinek a XIII. XIV. XV. századból megőrzött szerzemény leveleit, beavatási okiratait, s egyéb e nemzet múltjáról szóló irományokat.

Hát a vagyonosabb régi nemes családbeliek levéltára mennyi kincset rejt! Csak a Sopron megyeieket említve, minő roppant halmozat nyújthatja történelmünk adatainak a herceg Eszterházyak levéltára Kismartonban, a Sopron városi és megyei levéltárak, a Széchenyi, Viczay grófok, Barthodeiszky, felsőbüki Nagyok, Döry, Róth stb családbeliek irománytárai.

Sajnos azonban, hogy ezen adatkincsekhez jutás, kivévén a Sopron városi és megyei levéltárakat, jelenleg a be nem avatottaknak még tilos. A birtokviszony rendezésének bekövetkeztével azonban úgy reménylem eljövend az idő, a mikor honunk múltjának emlékeit mindenki sietend nyilvánosítani.

S íme e tekintetben már követésre méltó példát nyújtanak hazánk egyik legrégebbi családjából az Osliaktól (de generatione Osl, Ost) származó Ostffyak.

Oly szerencsés valék ezen régi család levéltárát futólag áttekinthetni; gyönyörködve forgatám a legszebben fentartott, sok példányoknál függő pecséttel ellátott okiratokat, a XIII. századtól egész korunkig; több nyelvünkön írottat a XVI. századból, s biztos abbeli reményem, hogy ez utóbbiak, hosszasabb kutatás után a XV. századból, sőt régiebb koraik sem hiányozandanak.

Bírom a jelenleg élő családbeliek ígéretét: hogy az érdekes okiratok lemásolhatás végett rendelkezésem alá fognak bocsátatni; akkorra halasztom tehát az Osl családnak, mely a XIII. és XIV. században a dunántúli részeknek egyik fő birtokosa volt, s mely a hazának több fő hivatalnokot adott, s a Viczayakban s Ostffyokban jelenleg is virágzik; a haza történelmére szinte befolyással bíró férfait csekély erőm szerint megismertetni.

Addig is legyen szabad az említettem Ostffyak levéltárában egy a XVII. század elején kezdődött úriszéki jegyzőkönyv utolsó lapjain általam föllet költeményt 1613-ból, mely tudtomra még eddig világot nem látott, s melyet a szöveg tartalma szerint, ha nem csalódom, az 1613-ik évben megöletett Báthory Gábor erdélyi fejedelem „bucsuztatójának“ nevezhetni, a tisztelt szerkesztőség engedelmével az olvasó közönségnek felmutatni.

A költemény, mint említém, egy jegyzőkönyv utolsó lapjaira van írva, a XVII. század elején divatozó írásmóddal, s hihetőleg Báthory Gábor halála után a két hazában több példányban meglevők egyikéről lemásolva.

Maga a vastag, negyedréti alaku, bekötött jegyzőkönyv is nagyon érdekes, különösen törvénykezési szempontból, s már csak azért is figyelmet érdemel, minthogy nagyobb részt magyarul vezettetett; de most már lássuk az érintettem költeményt, mely különben minden cím és bevezetés nélkül kezdődik:

Tunderhoz hasonló partolkodo Orszagh
 eltem elfogiato arulo Urasagh
 benned eltem nekem uolt csak keues vighsagh
 merth szép szín alatt jart benned minden alsagh
 Röpölő szarniamath giakran szagattatok
 mind alnok madarakh hogy megh foghatnatok
 jo tetemenimeth noha kostolnatok
 halot tort utanom meg is haniatatok (igy)
 Jutna jol Eszedben Erdelij ¹⁾ alnoksagod
 menj fejedelem ki hulla belöled ²⁾
 arulo baynokid kire okot adot
 vegre sziralomra s ³⁾ bura jayra hozot
 Napomnak Tundöklö fenlő szep cillaga
 en iffiusagomnak oruendo viragia
 Ragiago Tundöklö hadij szep szerszama
 hejaban keszul uolt orszagh oltalmara
 Czuda alnoksaggal pogánij formaua
 merget ki forralal halalomra azal
 ordogij praktikat Tanuluan Plutoual
 hogy el veztenetek alnok Tanacztokkal
 Emlekezzetek rea hogij radolij vaydaual
 hauasbul ream jut alnok fene vadai

¹⁾ Így adjuk a két pontu y-t.

²⁾ A rim ellen csak itt és a 30-ik versben lelünk hibát.

³⁾ Az „s“ mindenhol két pont közé foglalt hosszú s-sel iratik.

Kopjiamath eltornij az ola vajjdaual
 kez uoltam megh uini fenije pogianiokai

Poganioknak hatat nem feltemben attam
 de peldamath azal nektek en mutattam
 hogy öket utaluan en nem tarsalkottam
 hozatok husegem sot azal mutattam

Februarij szekem hogij hatra uettetem
 ne czudald hogy azt en masona rendeltem
 Istnek titkabal Szebenben bementem
 hatalmas Istentul mert én így ertettem.

Kisded szekem nagia jouendoben tenne
 állapotom nekem o fellieb emelne
 haszannak romlasat azal epetene
 sok szenuedes utan szekembe uletne

Szep szin alat braso pogant te be fogad
 Bötlen pogan Gabort Ellenem tamaztad
 Szűszek viragokat mind rabsagra haitad
 Sok jo vitészimet uelek le uagatad

Tomboluan mar örülz hogij szadban nan kontzod
 hatam moge nekem kij mastan azt mondod
 Bathorij Gabor mast uarad fele szalot
 megh uetettek agiat de nem tudgia holot

Remenlem sorsom im lasd mire iuta
 kebelemben kigiom neueltam maganra
 jot az kitul uartam megh szabadulasra
 magiar „s“ erdelij orszagh megmaradasara

Azok uermet astak viteszj fejmennek
 elaruluan ueget uetni j eletemnek
 nepemtul megh fosztuan erdelyben kultenek
 nielu et kapnij hogy mar jsmet meghterjenek

Nagy Gondom Erdelyre nekem akor uala
 mert pogan hordajal benne kialtatia
 szuszek viragokat mind rabsagra hajtia
 edes orszagomath maganak foglallia

Szep szin alat engem uaradbul ki tzaluan
 magamat nepemnek hogij ea meghmutatnam
 minth egy meszarszekre akepen hajtatam
 rementelenkeppen magam varbul kizarlatam

Jouendolt wolt nekem akor almom
 Sas kesellő fejemre lasd melij hamar szallion
 ket szarmaual uernem engem letagollion
 uilagos ket szem kormeuel ki rugion

Latuan eletemnek ő el fogiatoij
 az nagij jgeretert plutonak hoherij
 körműl (így) uenek engem mind ördög kölkeij
 fegyuerel puskakal kimelletlen lonij

Voltak en utanam huseges hantserjm ')
 mas utra talaltak menj jo hivejm
 latuan hogij ninczenek mellettem gialogim
 kaldra (így) kezdem uetnij viteszy keszeim
 Akartok ty mastan ennekm artanj
 jol szoival ot oket kezdem re (így) nogatnj
 szantalan (így) sok louest kezdenek ram szornij
 Rementelen magam kezdem oltalmaznij
 Szentelt uiteszem Jo loniaij Farkas
 kek uelem megh halnij minth egy eros farkas
 utolso oramon mellem halnj alaz
 Christus eleijben is majd en uelem alaz
 Nagy hertelensegel eltem elfogiatok
 remeluen ok azal maradast magoknak
 batran mar tehetnek nagij sok arultalast
 gilkosok örulik artatlan verontast
 Jouel ued markodban lolkomet Istnm
 az szent angialokal szolgaltas ennekē
 verben fagiuan fekszik foldnek színē testē
 rajjtam koniorulo nintzen en Istenem
 — volt hiuem — hittel ayanlastok
 kinczemel nagy beuen az kik oztoztatok
 buczu uellen tulem aruan maradatok
 artatlan ueremet kellek (így) megh szaniatok
 Szörinül (így) rut halallal kik eluesztetek
 taland azt tudgiatok mar el töt kinczetek
 hogj az meszar szekre engemet ti uitek
 Szep nemszetim köszül engem ki ueztetek.
 Neuetek Istenel tudom niluan uagion
 uerben fagiuan testem im ki muluan nagio
 keresen fol Isten lakastok hol uagion
 hasonlo fizettest ti nektek is adgion
 Oh szep nemszetsegim uitez Bathoriak
 Szaniatok hol uattok mert uadak madarak
 Siratnak kik szanak sok jo uitez iffiak
 erdely Vrakban kik elmarattanak
 Biszonij segetenj titeket kesz ualek
 de nagij ueletlenül halalom történek
 megh azot uerembē fejem im be esek
 Szorniu rut halalal eltem el uegeszek
 Megh oszlot seregek tzata uszo rendek
 Szerelmes uiteszim szabad jo legienek

1) Bajorországban még jelenleg is „hartsierok“nak nevezik a testőröket, s
 hihetöleg onnét jött által hozzánk ez elnevezés. Eredetileg a francia „ar-
 cier“ból származhatik.

hegien uolgion niszén jártam tíj ueletek
 diadalmas czatan forgottam köztetek
 Tanulatlanokból jó vitezé neueltem
 hitünk Istenünkert ueletek szeueltem (így)
 Czata leshelekben ueletek legeltem
 Istenek szolgálait ueletek örszöttem
 Mennetek ki imar siralmas volgiekre
 Siruan kialczatok az magas kek egre
 tekenczen az folsegh ti koniorgestekre
 jusak tíj nektek is Vrak eszettekben
 Oh Batory Andras én jó vitez oczem
 ueled nem szolhatok mert el fogiot eltem
 szanij megh uetessed föl én viteszj fejem
 temesd tissessegel én ki mulot testem
 Istenek fejenkint titeket ajánlak
 szerelmes hiueim majd imar elhallak
 Istenek angialy uelem csak maradnak
 haszammak lakoj mind ream tamattanak
 Valtoszik megh udo holnap is nap leszén
 Orszagh fejedelmet lasd ki el uesesén
 jouendo pusztulast sirast az remenlien
 felő hogy az két tar szarniara ne kellien
 Szerelmes haszammak kedves tanitoij
 Strasat kik allotok Istenek szolgálj
 tegietek koniorgest hiueknek páztorij
 hitben alhatatos Christusnak Varajj
 Biszonj erettetek eltemet „s“ holtomat
 soha én nem szantam az én halalomat
 mindennek fölötte szantalak titeket
 hogy ne szidalmaznak az én Christusomat
 Meghatta az uilagh az én uallasomat
 mert Christus kesitij az én koronamat
 az nagj diczöseghben adgia lakasomath
 az szent angialokkal én tarsasagomath
 Az eszer hatszázban tizen harmadikban
 jó fejedelmemet keserues sirtomban
 oltalmazson Isten illy szorniu halalbā
 vegien az Vr Isten az nagj Boldogsagbā
 Diczertessel attia az magas meniekben
 es az uigaztalo szent lelek Vr Isten
 uigaztalij megh minkek (így) keserusegunkben
 aldassal mīj tulunk mind öröken amen

Finis Finis ¹⁾.

¹⁾ Szíves köszönettel fogadtuk s örömmel közöljük e szép költeményt; bár még örömebb, ha szabad volt volna mai helyesírással adni azt, hogy minden olvasó teljes kényelemmel élvezhesse! Szerk.